

Våre skjulte naboer

Lær om dyrene i Oslo

Bli kjent med våre skjulte naboer

Hvert eneste år rydder mange tusen barn og voksne søppel i Oslo gjennom Vårrusken. De rydder i gater, i nabolag, rundt skoler og i skogene. Oslo skal være et hyggelig og søppelfritt sted for store og små. Men det finnes enda en grunn til å rydde ute: Dyrene.

Plukker du søppel tar du vare på naturen vår, og alle dyrene som bor her. For i Oslo finnes det faktisk mange spennende, ville dyr!

Du kan se sprettende laks i Akerselva, grevling på matjakt i nabolag, verdens raskeste dyr på toppen av Oslos tak. Kanskje møter du også skogens konge, som innimellom besøker hager for å mumse epler.

Dyrene bor tettere på søppelet enn noen andre. Det kan være farlig for dem. Så bli med Rusken og rydd søppel for alle de skjulte naboene våre!

Hvilke skjulte naboer finnes der du bor? I denne boken presenterer vi 13 dyr som finnes i byen vår. Historiene er skrevet av Rusken i samarbeid med biolog Tea Turtumøygard i Bymiljøetaten.

God lesning! **Hilsen Rusken**

Bruno Bever

Byggmester som feller trær

Bruno Bever har glatt, brun pels og en stor, flat hale som ligner litt på en tjukk padleåre. Beveren har en helt spesiell jobb i naturen. Bruno og vennene hans er nemlig tømmerhoggere! Når Bruno feller et tre, sitter han på bakbeina og støtter seg på halen, og bruker de store fortennene sine til å gnage seg gjennom trestammen. Trærne han feller bruker han som mat og til å bygge beverhytter og demninger.

Beveren lever i elver og langs elvebredden, og de trenger god plass og masse trær til dammene og hyttene sine. Med demningene Bruno bygger, lager han mindre og større sjøer og kan forandre hvordan elva renner. På den måten kan han gjøre det lettere å finne mat og å transportere trestokker rundt i elva når han bygger hyttene sine.

Beverhyttene lages av kvister og greiner, og brukes av hele beverfamilien. Hyttene ligger langs elvebredden og har innganger under vannet. Bruno kan svømme inn og komme opp i den tørre hytta uten at noen ser ham! Bevere er veldig flinke til å svømme og kan holde pusten lenge under vann, faktisk opp til 15 minutter.

Søppel som kastes i naturen fraktes ut i elvene når det regner og blåser. Det er farlig for Bruno og familien hans! De kan skjære seg på metall, som brusbokser, og skarpe glassflasker. Derfor er det viktig at vi aldri kaster glass og metall i naturen.

Utseende
Mørk brun, med hale, klør og svømmeføtter. Kroppen er 90 cm lang og halen 30 cm lang. Vekten er rundt 15-20 kg, men noen kan veie så mye som 30-40 kg.

Favorittmat
Vannplanter og trær.

Bosted
Beveren kan du finne i bydeler som har mye skog og vann, så favorittplassene i Oslo er nok skogene som Østmarka og Nordmarka. I bydel Nordre Aker kan vi møte beveren ved Frysja badeplass! Men det finnes også bevere som søker seg mer mot bylivet og bestemmer seg for å bo i selveste Frognerparken! Kanskje er de der ennå?

Superegenskap
Bevere jobber som tømmerhoggere. Beveren får trær til å falle ned ved å gnage på dem.

Elias Elg

Kongen i skogen

Elias Elg kalles skogens konge! Det er fordi elgene er større enn alle de andre dyrene som bor der. Elias spiser kvister og skudd på trærne, tar seg deilige gjørmebad og svømmer i innsjøer og tjern i skogen. En sjelden gang kan han finne på å bevege seg nærmere byen for å dra på jakt etter frukt i hagene. Saftige epler rett fra trærne er godteri for en elg!

Selv om Elias og andre elger er veldig store, er de mestere på å ikke bli sett. En elgokse kan bli to meter høy, tre meter lang og veie så mye som 800 kg. Det er like mye som en liten bil! Likevel kan de bevege seg veldig stille. Hører Elias at det kommer mennesker på stien, vil han gjerne stikke av før vi rekker å se ham. På vinteren kan man se sporene etter elgene i snøen. De er store og lette å kjenne igjen!

Elias og andre elgokser har store gevir på hodet. Hvert eneste år mellom desember og mars faller geviret av, før det gror ut igjen. Når en elgokse leter etter en kjæreste, en hyggelig elgku å pare seg med, går han rundt og lager noen veldig rare lyder. De korte gryntelydene høres ut som at han holder seg for nesen!

Elgen ser veldig snill ut med de store ørene, den myke mulen og de lange beina, men de er veldig redde for mennesker. Selv om skogens konge er stor og sterk, kan de synes at mennesker, biler og annen trafikk er skummelt. Møter vi Elias ute på tur, er det derfor fint å holde avstand for å ikke skremme ham. Vi må også alltid plukke med oss søpla når vi er i skogen, så ikke Elias skjærer seg på metall og glass-flasker som ligger i naturen, eller setter det fast i geviret sitt.

Utseende
Mørk gråbrun med gråhvite bein. Hannelgene kalles okser og kan bli to meter høye, tre meter lange og veie 7-800 kg. De har digre gevir på hodet. Hunnelgene kalles kuer, og er litt mindre enn hannene og har heller ikke gevir.

Favorittmat
Gress, skudd, kvister, bark, blader, urter og røtter.

Bosted
Som skogens konge, liker elgen seg aller best i Oslo der byen møter marka. For eksempel bydelene som grenser til Nordmarka og Østmarka.

Superegenskap
Elgen kalles skogens konge og er størst av alle i skogen vår. På sommeren kan en elg spise mer enn 50 kg mat på én dag.

Pia Piggsvin

En piggete hagevenn

Pia Piggsvin har masse pigger på ryggen sin og ruller seg sammen som en ball om hun blir redd. Hun er ikke så stor. Faktisk veier et piggsvin ofte bare litt over 1 kg – omtrent som en pakke med mel. Piggsvinet kan ha så mye som 8000 pigger på ryggen. Pia har større ører enn man skulle tro, og hun hører veldig godt!

Pia trives i koselige nabolag. Hun liker å dra på eventyr og matjakt i hagene til folk, og spiser blant annet brunsnegle-egg. Det er fint, for brunsneglene kan ødelegge planter og blomster i hagen! Det er mange som liker å gi melk til piggsvinet, men det er ikke så lurt. Piggsvinet får vondt i magen av melk. Da er det bedre å sette ut en skål med vann til dem.

I hagene som Pia elsker, har det de siste årene dukket opp noe som kan være farlig for henne. Robotgressklippere. Hvis Pia er ute i hagen samtidig som den, kan det gå skikkelig gæli', for Pia vet ikke at hun skal passe seg for den. En god idé er derfor å ikke la robotgressklipperen jobbe på natten, for da kan Pia samle mat i fred og ro.

På vinteren ligger Pia i dvale. Det betyr at hun og resten av familien sover seg gjennom de kaldeste månedene for å spare på krefter. Hun lager seg et ekstra tykt lite bol av løv, gress og mose på et tørt sted. Bolet kan ligge under en tett busk, et veltet tre eller under en terrasse. I dvalen kan kroppstemperaturen til Pia bli så lav som 1-4 grader. Når våren kommer og det blir varmere i luften, våkner Pia igjen. Da er hun skikkelig sulten og drar straks ut på ny matjakt!

Utseende
Piggsvinet er brunt, rundt 30 cm langt, og har 6000-8000 pigger på ryggen. Som voksen veier de 1,2-1,5 kg.

Favorittmat
Meitemark, biller, snegler og larver.

Bosted
Piggsvin bor steder det er godt med busker og gress, og finner favoritt-maten sin i hager. Derfor er piggsvinet vanlig i bydelene der det er mye rekkehus og villastrøk.

Superegenskap
Når piggsvinet blir skremt kan det rulle seg sammen til en piggete ball. Det er en god metode for å skremme bort rovdyr!

Eva Edelkreps

Elveridder med store klør

Eva Edelkreps ligner på en hummer, men er mye mindre i størrelsen. Mens hummeren lever i havet, bor Eva og vennene hennes i elver. Derfor kaller vi ofte edelkrepsene også for elvekreps. I Oslo finner vi dem i Akerselva som renner gjennom byen!

Edelkrepsen er svart eller grønnbrun i fargen. Kroppen til Eva er av hardt skall, hun har en viftehale bakerst og to store klør som hun kan gripe ting med. Hun ser litt ut som en liten ridder med rustning! Kroppen til Eva er like varm som vannet hun lever i. Når vannet er varmt, blir Eva rastløs i kroppen og drar ut på matjakt på natten. Når vannet er kaldt, slapper hun av og tar livet med ro.

Eva liker elver med mye stein på bunnen, for hun og vennene trenger steder å gjemme seg. Edelkreps er nemlig mums for mange typer fisk, minken og noen fugler. En stein på elvebunnen fungerer fint som hemmelig skjulested for en liten kreps.

Edelkrepsen er viktig for elva der de bor. Det de spiser kan holde elvebunnen ren og gjør vannet friskt og klart. Det er mye rart på menyen til edelkrepsene: Snegler, muslinger, leddormer, planter og rester etter døde dyr i vannet. Men Eva kan også finne på å spise plast om hun ikke passer på. Forurensning og søppel i vannet kan være veldig farlig for henne. Faktisk er det fare for at edelkrepsene forsvinner helt om vi ikke passer på å holde elvene rene og søppelfri for dem. Det er vanskelig å vite hvor gammel en edelkreps kan bli, men man tror de kan leve så lenge som 20 år!

Utseende
Edelkrepsen likner en hummer i utseende og kan bli 17-18 cm lang. Den er svart eller grønnbrun i fargen.

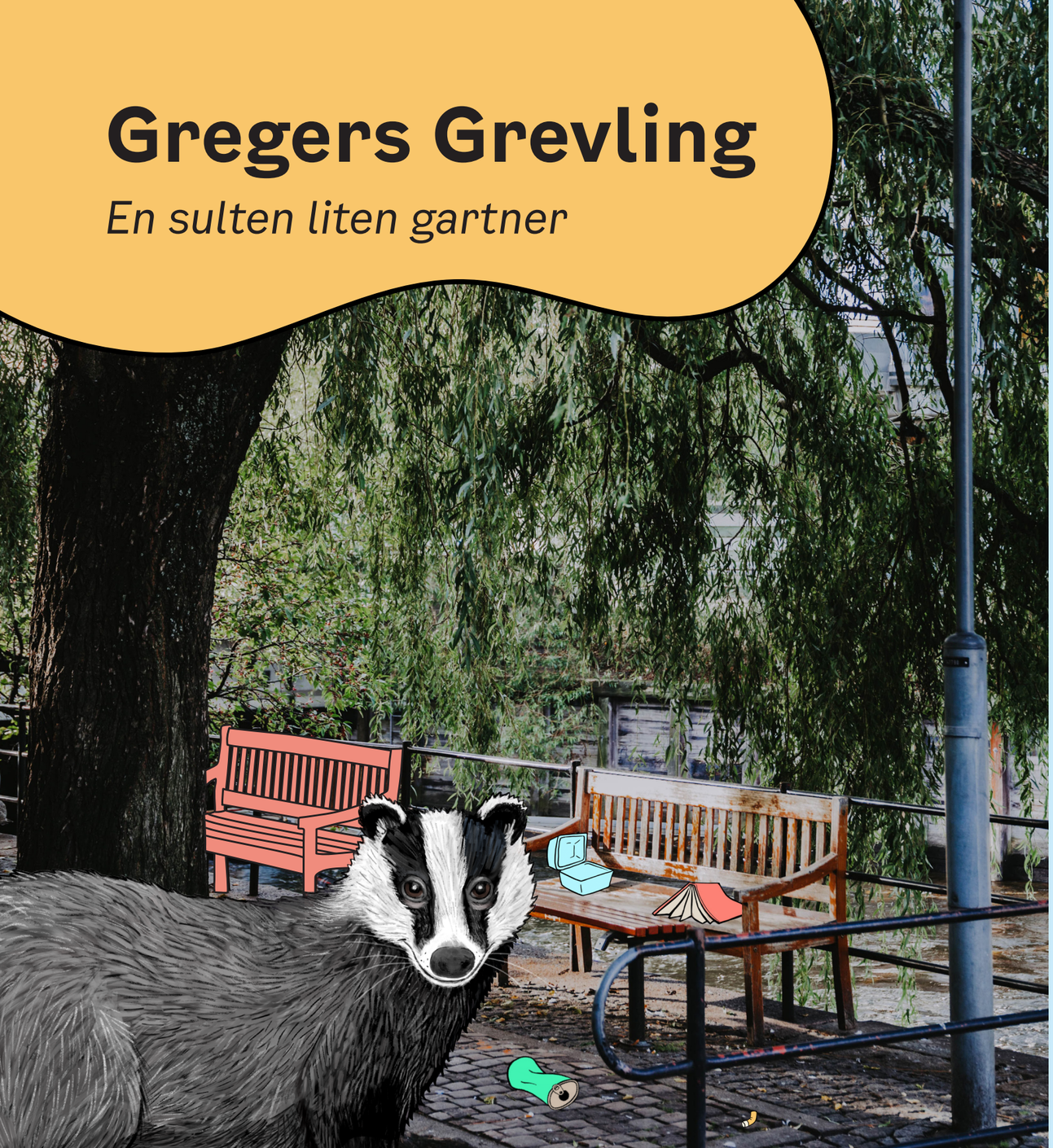
Favorittmat
Snegler, muslinger, insekter, leddormer, litt planter og døde dyr i vannet.

Bosted
Edelkrepsene finner vi på bunnen i Akerselva, som renner gjennom mange av bydelene i Oslo: Nordre Aker, Sagene, Grünerløkka, Sentrum og Gamle Oslo.

Superegenskap
Edelkreps rydder i elvene så vannet blir friskt og klart. En skikkelig elveridder i rustning!

Gregers Grevling

En sulten liten gartner

Gregers Grevling er lett å kjenne igjen med sine svarte og hvite striper i ansiktet! Grevlinger trives både i skogen og i byen, og det finnes grevlinghi over hele Oslo. En grevling kan ha mange forskjellige hi og bytter på å bruke dem. Når Gregers graver et hi ser han etter et sted med mye sol. Grevlinger liker å ha det varmt og godt, så de sover gjennom vinteren. Grevlinger er veldig glade i hjemmet sitt, og faktisk kan et grevlinghi bli brukt av en grevlingfamilie i mange generasjoner. Det betyr at Gregers sine barn, barnebarn og selv oldebarn kan fortsette å bruke hiet han gravde for mange år siden!

Grevlingen trives best i løvskog, i kulturlandskap med gårder og jorder, og faktisk også i hagene våre. Gregers er veldig nysgjerrig og i trivelige hager kan han finne mye god mat. Det beste han vet er meitemark, biller, bær og frukt. Det kan hende han rydder litt ekstra i hagene: Han kan spise frukt som har falt ned fra trærne og knaske i seg en brunsnegle eller to. Noen ganger roter han mer enn han rydder! Han graver hull i hagen på jakt etter meitemark og velter søppelkasser for å finne matrester.

Siden Gregers og familien hans er så glad i mat og spiser nesten alt de finner, kan de noen ganger tro at plast også er mat. Det kan være farlig for dem. Spiser de mye plast, kan den fylle magesekken og gjør at det ikke er plass til annen mat i magen. Derfor er det viktig at det ikke ligger søppel i naturen og rundt omkring i hager.

Gregers er en sjenert og fredelig fyr, og liker best å utforske Oslo på natten når alle andre sover. Siden han både ser og hører dårlig, kan Gregers bli redd om han plutselig ser et menneske når han er ute på eventyr. Da er det fint å la han få fortsette matjakten sin i fred.

Utseende
Grevlingen er gråbrun på kroppen, og har karakteristiske sorte og hvite striper på hodet.

Favorittmat
Grevlingen er altetende og spiser nesten alt den kommer over. Men den spiser som oftest insekter, snegler, larver, meitemark, røtter, bær og frukt.

Bosted
I Oslo kan vi møte grevlingene i bydeler som har skog og hager, eller langs Akerselva, Alnaelva og andre elver. Men de kan også bo enda mer urbant i byen vår. Faktisk bor det en grevlingfamilie på Rodeløkka i bydel Grünerløkka.

Superegenskap
En grevling elsker meitemark og borer nesa ned i bakken for å fange dem. På én natt kan grevlingen spise så mye som 200 meitemark!

Emil Ekorn

Klatremester i tretoppene

Emil Ekorn er lett å kjenne igjen fordi han har så flott og buskete hale. Ingen andre dyr har så stor og fin hale som ham! Emil er veldig rask og kan hoppe langt mellom trær og hus. Han har store ører med dusker på tuppen, og han hører veldig godt. Kroppen hans er rødbrun, og magen er hvit.

Emil trenger ikke mye for å være fornøyd. Så lenge det finnes trær, er han glad. Ekorn liker alle slags typer trær i skogen, i parker og hager. Emil er på matjakt hele dagen, og hopper gjerne fra tre til tre ute på tokt. Det meste er snadder for et ekorn: Frø, nøtter, skudd og knopper, bark, blader og blomster. Til og med insekter og larver går ned i ekornmagen!

Ekorn hamstrer maten. Det betyr at Emil samler frø og nøtter til vinteren, og gjemmer disse på lure skjulesteder. Når han samler sammen frø og nøtter, stapper han munnen helt full og bærer dem med seg. Han passer på å ikke gjemme alt sammen på samme sted, så han sprer frøene og nøttene utover og graver dem ned i bakken. Han vil jo ikke at noen andre dyr skal finne skattene hans! Når vinteren kommer kan det være vanskelig å huske alle de hemmelige mat-lagrene. Men det gjør ingenting om Emil glemmer noen, for frøene kan bli til nye planter og trær!

I matjakten sin kan Emil skade seg eller sette seg fast i søppel. For eksempel kan han være så uheldig å sette seg fast i en brusboks om han lukter at det ligger en nøtt inni.

Emil liker å bo godt og varmt, og bruker kvister, mose og gress for å gjøre hjemmet sitt ekstra mykt og koselig. Ekorn bor vanligvis i hulrom i trær, men kan også flytte inn i store fuglekasser, på loft og under hustak. Finner de et sted som er trygt og koselig nok, kan de bo der i mange år.

Utseende
Rødbrun pels, med hvit buk og stor, buskete hale. På vinteren er pelsen litt gråere enn på sommeren. Ekornet har store øyne og lange dusker på ørene. Ekornet blir 20-25 cm langt, og halen er 15-20 cm lang.

Favorittmat
Nøtter, frø, skudd og knopper samt bark, blader og blomster. Kan også spise insekter og larver.

Bosted
Vi finner ekorn i alle bydeler i Oslo, i skoger, parker og hager. Bare ta en ekstra titt opp i trærne for å se dem!

Superegenskap
Ekorn er veldig raske. De kan hoppe så langt mellom trær og hus at det ser ut som de flyr!

Emil Ekorn
Klatremester i tretoppene

Pia Piggsvin
En piggete hagevenn

Gregers Grevling
En sulten liten gartner

Eva Edelkreps
Elveridder med store klør

Bruno Bever
Byggmester som feller trær

Elias Elg
Kongen i skogen

Hanna Hare

Skifter farge med årstidene

Hanna Hare er en kvikk frøken med lange ører, store øyne og kraftige bakbein. Hun hører godt, kan se i nesten alle retninger samtidig og kan løpe så fort som 50 km/t. Alt dette kommer godt med når man skal slippe unna rovdyr. For det er dessverre mange dyr i skogen som synes hare er snadder.

Siden Hanna må passe seg for å ikke bli middag for sultne rovdyr, er det viktig at hun kan gjemme seg godt. Heldigvis gjør pelsen henne nesten usynlig. Den skifter nemlig farge gjennom året. På sommeren er pelsen hennes gråbrun og på vinteren blir den hvit. Det gir god kamuflasje mot snøen.

Hanna bruker også et annet smart triks for å lure rovdyrene som har lyst til å spise henne. For å forvirre et rovdyr, endrer hun retning mange ganger når hun er ute og hopper. Hun kan hoppe tilbake i sitt eget spor og løpe hit og dit, på kryss og tvers. Da skjønner ikke rovdyrene hvilket spor de skal følge, og Hanna kan slappe litt av så lenge.

Harene lever for det meste i skogen, men de finnes også langs kysten og i høyfjellet i Norge. Hanna kan skade seg eller sette seg fast i søppel som ligger i naturen. Derfor er det viktig å holde skogen vår søppelfri!

Om våren møtes harene for å pare seg og få hareunger. Harer kan få så mye som åtte hareunger på én gang. Når det er på tide å finne seg en kjæreste, blir hannharene helt gale og gjør alt de kan for å imponere Hanna og de andre hunnharene. Hannharer som sloss mot hverandre ser ut som en boksekamp, fordi de bokser forlabbene mot hverandre i sinne.

Utseende
Haren har store øyne, lange ører og kraftige bakbein. På sommeren er haren gråbrun, men på vinteren skifter haren farge og blir hvit, noe som gir god kamuflasje mot snøen. En voksen hare kan veie 2-5 kg.

Favorittmat
Gress og urter på sommeren. Kvist og bark på vinteren.

Bosted
Det er ikke lett å se harene som bor i Oslo, men vi vet at de finnes i skogene rundt byen vår. Vi kan derfor se spor etter henne i bydelene som ligger tett inntil Nordmarka og Østmarka.

Superegenskap
Haren er en utkledningsekspert! Fordi pelsen skifter farge med årstidene, er det vanskelig å se den i naturen.

Lucas Laks

En spretten og sterk svømmer

Lucas Laks er en sterk liten kar. Lucas lever i havet, men hvert år drar han ut på en farefull ferd tilbake dit han ble født, for å hjelpe til å legge nye lakseegg. Laksen legger alltid eggene sine i elver. Lucas Laks ble klekket i Akerselva, midt i Oslo, så det er dit han og vennene reiser hvert år fra havet. Laksen vi har i Norge heter atlantisk laks. Fordi laksen både kan leve i ferskvann og saltvann, er de noe som heter anadrom.

I Akerselva kommer ikke laksen høyere opp enn til en bro som heter Kjærlighetsbroen. Ved denne broen er fossen under så stor og voldsom at det blir siste stoppested på turen for laksene og det er her de legger egg. I oktober og november, kan man se flere hundre laks som hopper og spretter for å komme seg opp fossen.

Det å svømme oppover en elv med masse vann er slitsomt. Strømmen er stri, og fossene kan være farlige å hoppe oppover. Dette gjør at Lucas må være veldig sterk. Han blir sliten på ferden oppover elva, og han er så opptatt av å skulle hjelpe til med eggene at han glemmer helt å spise mat!

Når turen er over, og hunnlaksene har lagt massevis av bittesmå egg som skal bli nye lakser, reiser Lucas og de andre nedover elva igjen og ut i havet. Da blir det tid for å spise mat, slappe av og bygge masse nye muskler til den samme turen neste år.

Søppel som havner på bakken i byen vår, fraktes med regnet ut i bekker og elver, og ender til slutt i havet. Det gjør at Lucas, og alle de andre laksevennene hans, står i fare for å spise farlig søppel og kan få i seg mikroplast gjennom vannet. Og siden vi mennesker spiser laks, kan vi få i oss mikroplast gjennom fisken!

Utseende
Laksen endrer utseende gjennom livet. Unge lakser er tykkere og flekkete, mens den voksne laksen har sølvfarget skinn på buken, en mørkere rygg og karakteristiske prikker på sidene.

Favorittmat
Laksen endrer diett gjennom livet. Som ungfisk i elva spiser den for det meste insekter. I havet spiser den plankton og fiskeyngel, mens som voksen spiser den annen fisk, som sild.

Bosted
Vanligvis lever laksen i havet, men på høsten kommer de oppover Akerselva for å legge egg. På den tiden kan vi se dem i bydelene Gamle Oslo, Sentrum og Grünerløkka.

Superegenskap
Laksen kan leve både i ferskvann og saltvann! Det kalles å være anadrom.

Ruby Rev

En luring med buskete hale

Ruby Rev er lett å kjenne igjen med sin rødoransje pels og buskete hale med hvit haletipp. Hun er smidig og sterk, og veldig flink til å klatre! Faktisk kan rever ligge og sove på greiner høyt over bakken. Reven er egentlig et skogsdyr, men den er veldig tilpasningsdyktig. Det betyr at den kan bo hvor som helst så lenge den finner mat.

Ruby og mange andre rever trives derfor godt i byen. Faktisk er rever et av de ville dyrene i verden som liker seg aller best i byer. Det er fordi de vet at det ofte er mat å finne der mennesker bor. I tillegg er de veldig nysgjerrige og lekne, så de tar seg gjerne turer tett innpå folk. I Oslo er det mange som har hatt besøk av reven. Det er til og med rever som hopper på trampoliner i hager!

Ruby spiser aller helst små dyr, fugler, insekter og frukt. Men hun er ikke så kresen, og i byen kan det fort friste å spise både søppel og matavfall som hun finner ute. Det kan være farlig. Hun kan bli syk av å få i seg plast, eller skjære seg på søppel hun leker med.

Ruby er en skravlete frøken. Rever lager over 20 forskjellige lyder når de snakker sammen. De kan skrike, bjeffe, jodle, klynke, pipe, knurre og lage lyder som høres ut som knirking, fnysing og hosting. Når Ruby finner seg en kjæreste og de får reveunger, vil de bo sammen og dele på alt ansvaret. Da oppdrar de ungene sammen og viser hvordan de skal jakte på mat. De aller fleste revepar holder sammen hele livet. Ruby og familien er mest aktive i skumringen på kvelden og på natten. Fordi de har så god luktesans og hørsel, er det ikke noe problem å finne mat selv om det er helt mørkt ute.

Utseende
Reven vi har i Norge er stort sett rødoransje i fargen, hvit på halsen og haletippen, gråhvit på buken og med noe sort på beina og ørene. Den veier vanligvis mellom 5 og 8 kg. men kan veie opptil 15 kg. Hannen er noe større enn hunnen.

Favorittmat
Reven er det vi kaller altetende og spiser ulike smådyr som smågnagere, fugler, hare, frosk, fisk, meitemark, snegler og insekter.

Bosted
Rever trives like godt midt inne i byen som i skogen. Derfor finner vi reven i alle bydeler i Oslo, også ute på noen av øyene i fjorden.

Superegenskap
Rever kan bo nesten hvor som helst! Derfor er reven et av de dyrene vi finner flest forskjellige steder i verden.

Frida Flaggermus

Lyden viser hvor hun skal fly

Frida Flaggermus er ganske så spesiell. Hun er faktisk det eneste pattedyret som kan fly akkurat som en fugl! Hun kan ligne litt på en mus med vinger. Kroppen hennes er veldig liten, men vingene og ørene er store.

Det er viktig for Frida at ørene hennes er store. De store ørene gir god hørsel, og hun bruker ekko for å høre hvor hun skal fly. Når hun er ute på matjakt roper hun og lytter etter ekkoet av lydene sine. Dette gjør at hun kan fly selv om det er helt mørkt. De store ørene og den gode hørselen gjør at hun klarer å høre hvor insektene er og samtidig «se» hus og trær, så hun ikke krasjer i dem.

Frida er veldig sosial og liker best å henge med mange andre flaggermus. Masse flaggermus som lever sammen kalles flaggermuskolonier. I Norge bor flaggermusene ofte i hus under takstein, på loft og i trevegger. Når Frida slapper av eller sover henger hun opp ned etter bakbeina. Det gjør at hun raskt kan fly i vei om noe vekker henne. Men om hun må på do må hun snu seg opp ned igjen og henge etter forlabbene!

Flaggermusen er et dyr som heldigvis er lite påvirket av forsøpling. Flaggermusen finner ikke mat på bakken og lever livet mest i lufta og trærne. Hvis du synes mygg som stikker deg er plagsomt skal du være glad om du ser en flaggermus. De elsker mygg! Frida kan mumse i seg tusenvis av mygg på én kveld. Siden insektjakten som oftest skjer på kvelden og natten, er det lettest å se Frida mot nattehimmelen når det er mørkt ute.

Utseende
Flaggermusene vi har i Norge er små og grå eller brune i fargen. Det viktigste kjennetegnet er at de har vinger.

Favorittmat
Insekter.

Bosted
Flaggermus kan vi møte i alle bydeler i Oslo, men de kommer kun ut på natten.

Superegenskap
Flaggermus har superhørsel! De bruker lyd for å finne veien når de flyr og jakter på insekter.

Sander Stokkand

En ekte badeand

Du har helt sikkert møtt på Sander Stokkand og vennene hans flere ganger. Stokkender er nemlig veldig tilpasningsdyktige, som betyr at de kan bo nesten hvor som helst, så lenge det er i nærheten av vann. De er ikke spesielt redde for mennesker, og de kan gjerne bo i elver og vann midt i byen!

Det er veldig lett å se om en stokkand er en hann eller hunn. Sander og de andre gutta har veldig flotte farger på kroppen sin. Hodet er glinsende og helt grønt, han har en hvit ring rundt halsen og et helt gult nebb. Hunnstokkendene er helt brune og spraglete over hele kroppen og har oransje nebb.

Stokkanda er en stor and, og kan veie ganske mye. I tillegg kan de bli veldig gamle. Om Sander får være i fred og får godt med mat, kan han bli over 25 år gammel! Sander spiser for det meste planter, frø og bær, men kan også spise virvelløse dyr som insekter, snegler og muslinger. På vinteren kan han gjerne spise brød som folk kaster til ham, men dette kan gi mageknip. Det er faktisk mye bedre å mate Sander med salat, druer og kokt ris!

Som andre sjøfugler og fugler i byen, kan Sander få i seg mikroplast fra vannet. Han kan også finne på å spise små plastbiter, eller sette fast nebbet sitt i søppel og glemte fiskegarn i havet. Det er farlig! Derfor er det viktig å plukke søppel i havet, elvene, innsjøene og alle andre steder vi møter Sander.

Utseende
Hos stokkendene er det stor forskjell på hanner og hunner. Hannene har et grønnglinsende hode, hvit halsring og gult nebb, mens hunnen er brunspraglete over det hele. Stokkanda kan bli 50-60 cm lang og veie 800-1400 g. Den er en av våre største ender.

Favorittmat
Planter, frø og bær, men også dyr som insekter, snegler og muslinger.

Bosted
Stokkanda møter vi alle steder det finnes vann. Ved havet, i innsjøer i skogen og langs elver. Derfor finnes stokkanda i alle bydeler i Oslo.

Superegenskap
Stokkanda er tøff og tåler snø og kulde godt. I motsetning til mange andre fugler, blir stokkanda i Norge i stedet for å dra til varmere strøk på vinteren.

Sara Salamander

Minidrage i dammen

Sara Salamander er kanskje det nærmeste vi kommer en drage i Norge. Salamanderne deles inn i småsalamander og storsalamander, og ligner litt på padder eller frosker med lang hale. Derfor kalles de også halepadder. Spesielt storsalamanderen ligner på en minidrage, for hannene har en taggete kam på ryggen sin. Sara er et rovdyr, og spiser helst meitemark, insekter, krepsedyr og andre småkryp. Hun og de andre salamanderne kan bli veldig gamle. Faktisk kan de leve i over 16 år!

Salamanderen er en amfibie. Det betyr at Sara kan leve like godt i vann som på land. Sara startet livet som en larve under vann, men når hun ble eldre gikk hun gjennom noe som kalles for metamorfose, som betyr at kroppen hennes forandret seg veldig. Hun fikk nemlig vanlige lunger, slik som oss, og kunne derfor begynne å bo på land også.

Salamanderen liker seg i skogområder med myr, der det er masse vann og skjulesteder, og på våren legger de egg i dammer. Forsøpling og forurensning av vann i skogen er farlig for Sara og vennene hennes. De kan få i seg mikroplast eller forgiftes. Derfor er det viktig å ta vare på vannene der salamanderne bor.

På vinteren går Sara i dvale og venter med å stå opp til det er blitt varmere ute. Da finner hun og vennene gjerne hulrom under bakken der de kan sove mange sammen. Det er nesten som at de bor i blokk, der de sover tett i tett under samme tak.

Utseende
Kroppen er gjerne mørkebrun, med gul, flekkete mage. Småsalamanderen blir 7-10 cm lange, mens storsalamander kan bli opptil 18 cm.

Salamanderne ligner litt på små drager, spesielt storsalamanderen, fordi hannene har en taggete kam på ryggen.

Favorittmat
Meitemark, insekter, krepsdyr, edderkoppdyr og andre småkryp.

Bosted
Salamanderne bor i dammer og vann nær myr og skog. Det er blitt sett salamandere mange steder i Oslo, som Østensjøvannet og Holmendammen.

Superegenskap
Salamandere kan leve både i vann og på land. I løpet av livet går de fra å være en larve som lever under vann, til å få vanlige lunger og kan leve på land.

Vilja Vandrefalk

Verdens raskeste dyr på Oslos tak

Visste du at verdens raskeste dyr bor i Oslo? Når Vilja Vandrefalk og hennes familie er på jakt etter mat, kan de stupe ned med en fart som er så høy som 350-400 km/t. Det er mye, mye raskere enn en gepard kan løpe!

Vandrefalkene i Oslo hekker i skogen i Østmarka. Det betyr at det er der de lager reirene sine og oppdrar ungene sine. Men Vilja og flere av de andre yngre fuglene liker å dra inn til byen for å jakte mat. Vandrefalken er nemlig en rovfugl og spiser andre fugler, som duer, måker og kråker.

I sentrum finner vi mange av fuglene som Vilja og familien gjerne spiser til middag. Hvis Vilja lett skal se de andre fuglene, er det lurt å sitte høyt oppe. Byens aller høyeste tak er perfekte steder for Vilja å speide etter sitt neste måltid. For eksempel er Oslo Plaza og Rådhuset gode utkikksposter!

Vilja kan få i seg søppel fra fuglene hun spiser. Bruskorker, snus, sneiper, fiskekroker og annen plast kan man finne i magen til måker, duer og andre fugler som lever i byen. For at ikke Vilja skal bli syk av søppel, må vi derfor passe på at alle de andre fuglene ikke spiser søppel de tror er mat.

Utseende
Kroppen er gråblå til brunsvart på ryggen og vingene, med lys, spettet underside. Vandrefalken har mørke øyne, og nebbet er gult ved roten.

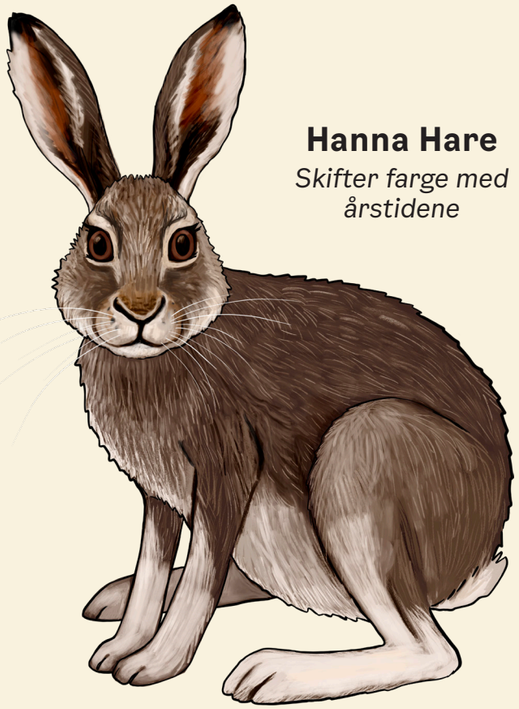
Favorittmat
Vandrefalken er et rovdyr og spiser andre fugler. I byen spiser den duer, måker, kråker og trost.

Bosted
Vandrefalkene bor i Østmarka nær bydel Østensjø, men mange av de unge fuglene bor i sentrum i Oslo for å jakte fugler i byen. Vi har sett vandrefalk på Rådhuset, Oslo Plaza og i Barcode.

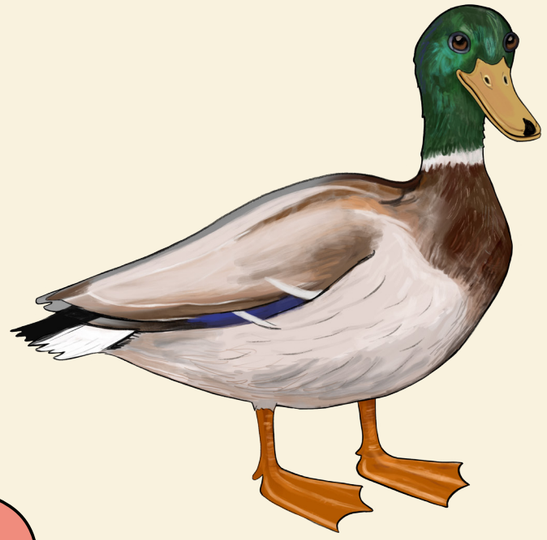
Superegenskap
Vandrefalken er verdens raskeste dyr! Vandrefalken kan komme opp i en hastighet på 350-400 km/t.

Frida Flaggermus
Lyden viser hvor hun skal fly

Hanna Hare
Skifter farge med årstidene

Sander Stokkand
En ekte badeand

Sara Salamander
Minidrage i dammen

Vilja Vandrefalk
Verdens raskeste dyr på Oslos tak

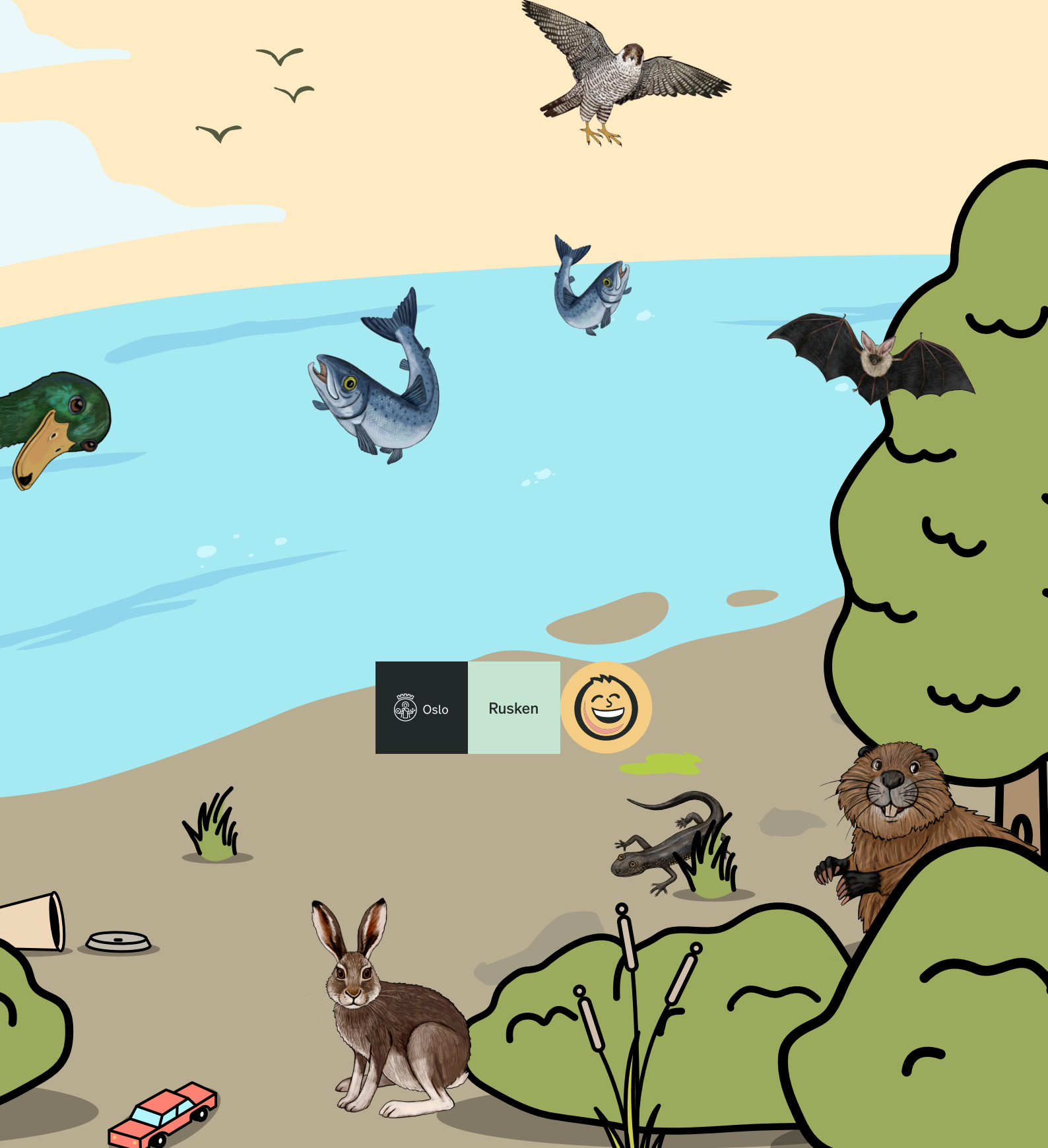
Ruby Rev
En luring med buskete hale

Lucas Laks
En spretten og sterk svømmer

Bli bedre kjent med de skjulte naboene våre, og last ned læringsmateriale på:
rusken.no/dyrerusken

Oslo
Rusken